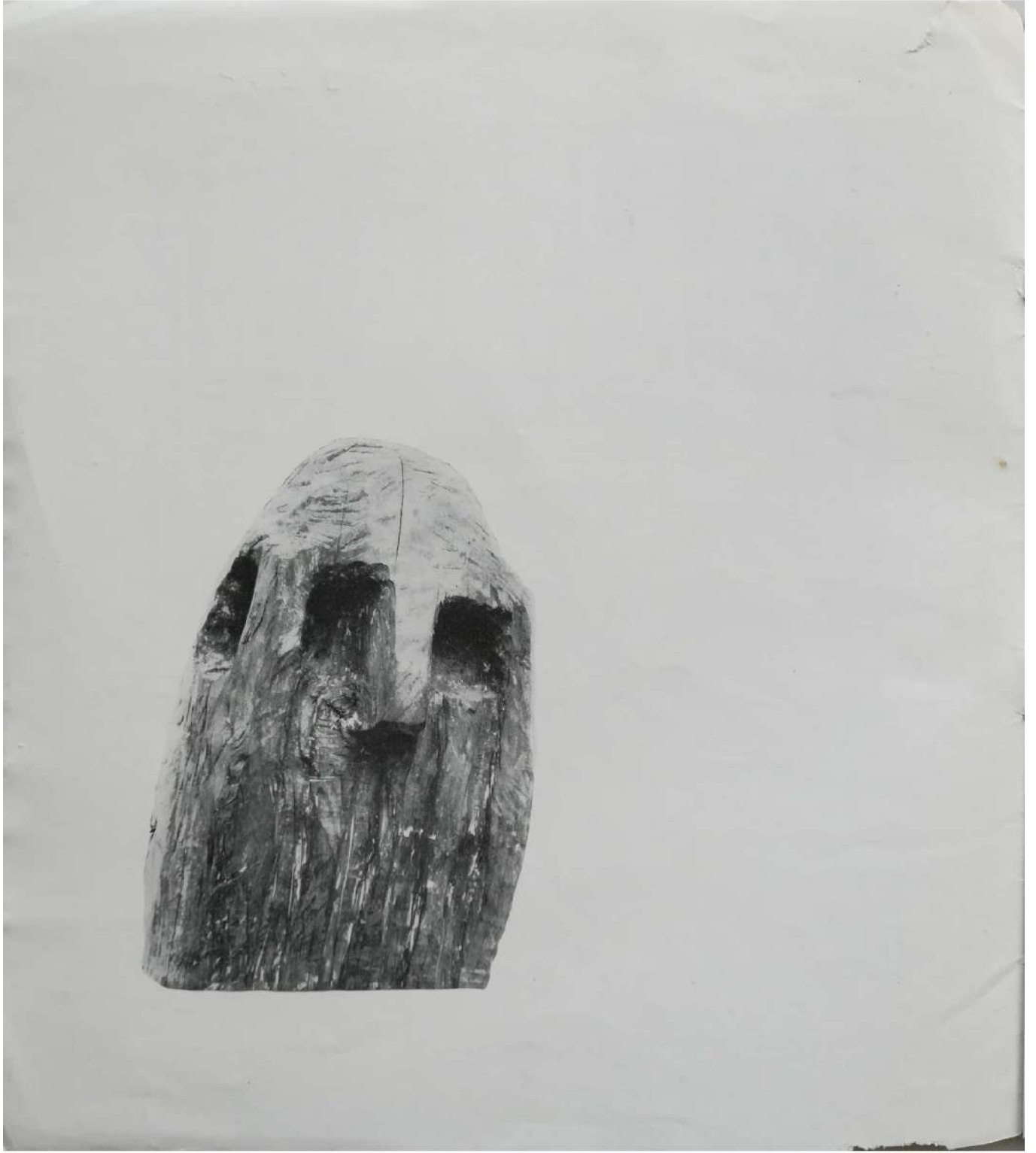

Jugoszláv szőnyeg
és kisplasztika

Jugoszláv szőnyeg és kisplasztika

A Kulturális Kapcsolatok Intézete
és a Kiállítási Intézmények szervezésében

Ernst Múzeum Budapest, 1965 december

Jugoslavija

1945

Ez a kiállítás első kísérlet a modern jugoszláv szobrászat és szőnyegtervezés bemutatására a szomszédos, baráti Magyar Népköztársaság fővárosában.

A kiállítás szervezői e két művészeti ág legaktuálisabb eseményeinek keresztmetszetét kívánták adni az 1960—65 közötti időszakban. Ezek az évek jelzik szobrászatunk további növekedését és polarizációját, a szőnyegtervezésben pedig a „polgárjog” elnyerését.

Szobrászat

A háború utáni jugoszláv szobrászat rövid ingadozás után új úton indult el, merészen nekivágott az ismeretlennek, hogy kíváncsian feltárja az újat. Ez az új semmi esetre sem volt öncél, hanem korunk parancsoló szüksége, mely szoros kapcsolatot tart a megelőző időkkel és a világot átfogó modern gondolkodás tapasztalataival. A mai, úgynevezett középgeneráció mesterei — amely generáció magában hordozza ezeket a problémákat és egyben a kiállítás gerincét képezi — a századeleji jugoszláv szobrászat ismert képviselői: Ivan Mestrovics, Toma Roszandics, Szreten Sztojánovics, Petar Palavicsini, Frane Krsinics, Antun Augusztincics, Borisz Kalin és Riszto Sztijovics közvetett módon vannak jelen tanítványaik művében. Ez a hatás mindenekelőtt a tömeg és a forma szemléletében és feldolgozásában érezhető.

Ez a kiállítás a klasszikusok közül csak Riszto

Sztijovicsot mutatja be, aki előrehaladott kora ellenére örökké fiatal, nyugtalan, kereső művész. A fiatal művészekre gyakorolt rendkívüli hatása elsősorban abban nyilvánult meg, hogy könnyebben szakadtak el az akadémizmustól és dogmatizmustól. Legtöbbször és legszívesebben női aktokat és állatokat mintáz majdnem mindig fából, néha kőből vagy terrakottából. Műveiből gyengédség és költészet árad. Zdenko Kalin a háború utáni első szobrász-nemzedékhez tartozik, főleg enyhén stilizált gyermekfiguráiról ismert. Koszta Angeli Radovani a tömeg, a szélesen megoldott felületek és mozgás, a kifejezésnek alárendelt deformációk expresszivitásában találta meg saját stílusát. A felület megmunkálásában, — de nagyobb fokú stilizáltsággal — hasonló törekvések figyelhetők meg Anta Grzsetics műveiben is. Olga Jancsics szobrai — noha látszólag absztraktok és amorfok — szoros kapcsolatban vannak az étellel, Miodrag Popovics leggyakrabban női aktokat mintáz bronzból, melyek bájt és ugyanakkor visszafogott erőt sugároznak. Ivan Szaboics az ele-

ven vonal és lágy faktura iránti mediterrán érzéseiről vall figuráiban, kifejező portréiban pedig erősen kötődik a római plasztikához. Nikola Jankovics zárja ezt a csoportot tömör portréival és női figuráival.

Szobrászatunk másik ágánál megfigyelhetők a kompozíció és a formakezelés architektonikus megközelítésének tendenciái és a kubizmus tanulságai. Drago Trsar a modern témákra, mindenekelőtt a kollektívizmusra vonatkozó gazdag kompozíciós megoldásokban keresi egyéni stílusát, széles felületekkel, tiszta modellációval dolgozik. Hozzá közelálló, de dekoratív jellegű Sztojan Batic, aki főleg a bányászéletből vett témák feldolgozása iránt érdeklődik. Különösen feltűnő a faktura gazdagítására irányuló törekvése. Alekszander Zarin más témák felé fordulva egyszerűbben és monumentálisabban fejezi ki magát. Branko Ruzsics alapjában véve megtartotta a figurát, de ábrázolását a végső konzekvenciákra szűkítette le, megfosztotta minden külsődlegestől a tömegek egymás közötti rezonanciája kedvéért.

A szobrászat harmadik ága az expresszionizmus. Ide tartozik VidaJocics meggyőző és megrázó portréival és figuráival, melyekkel felidézi a személyiséget szétromboló koncentrációs táborokat. Nándor Glid szintén a háborúból és a koncentrációs táborokból

meríti témáját a szimbolizmus és az absztrakció felé haladva. Mikieli Valerije erőteljes temperamentuma kifejezetten expresszionista forma és kifejezésmoddal párosul.

Az absztrakció kétségtelenül él a jelenkori jugoszláv szobrászatban, bár a figyelmes szemlélő előtt világos, hogy művelői alapjában véve hasonló érdeklődésűek, mint figurális társaik. Dusan Dzsamonya már felfogásában is eredeti művész, de még inkább az technikájában és az anyag megválasztásában. Jovan Kratochvil sajátos geometrikus kubizmusával a külső és belső felületek ellentétét, harmóniáját kutatja. Tömegek és ritmusok szobrászata ez. Hadzsiboskov Petar a hegesztett vas lehetőségeivel kísérletezik. Vojin Bakics az egyik legérdekesebb jugoszláv szobrász, művészetét állandó mozgás, keresés, változás jellemzi. Az utóbbi években az új anyagok, mindegyiket a fémek nyújtotta lehetőségek érdeklik. A legifjabb nemzedéket Janez Boljka művei képviselik, aki élénk érdeklődést mutat a népi motívumok iránt és ezeket sajátos módon tolmácsolja.

A többi fiatal — Peter Csernej, Oto Logo és Sime Vulasz — műveinek közös vonása, az anyag szeretete. Vulasznál a fa, Logonál a fém, Csernejnél pedig többnyire a kettő kombinációja.

Nándor Glid
szobrászművész

Borisz Anasztaszijevics

1926-ban született a franciaországi Sussuel-ben. Képzőművészeti akadémiai tanulmányait Lyonban folytatta. 1947—53-ig Zadkine mellett dolgozott Párizsban. Önálló kiállításai: Párizs 1946, Belgrád 1953, 1954, 1956, 1958, 1964, Zágráb 1954. A Jugoszláv Képzőművészek Szövetségének szervezésében résztvett minden jelentős bel- és külföldi kollektív kiállításon, így 1955-ben az Alexandriai Mediterrán Biennálén, 1959-ben a New York-i nemzetközi sokszorosított grafikai kiállításon.

1. Szobrászat, 1962	hegesztett acél
2. Madár, 1964	hegesztett acél

Sztoján Báticos

1925-ben született Trbovljében. A ljubljana Képzőművészeti Akadémián tanult szobrászatot. Önálló kiállításai: Ljubljana 1952, 1955, 1957, 1959, Maribor 1954, Szlovenygradec 1960, Belgrád 1962, Bologna 1963. Számos köztéri szobrot és emlékművet készített. 1960-ban Ljubljanában a Presern-díjjal, 1962-ben a Forradalom 20. Évfordulója Köztársasági Emlékbizottsága szobrászati díjával tüntették ki.

5. Banovicsi, 1962	alumínium, 20 × 25 cm
6. Bánya, 1963	alumínium, 45 × 55 cm

Vojin Bákics

1915-ben született Bjelovárott. 1934—38-ig a zágrábi Képzőművészeti Akadémia hallgatója volt. Önálló kiállításai: Bjelovár 1940, Zágráb 1958, Ljubljana 1961, Zágráb 1964. A nagyobb hazai kiállítások mellett szerepelt az 1950-es, 1956-os és 1964-es Velencei Biennálén és az 1955-ös Alexandriai Mediterrán Biennálén, a milánói, páduai, párizsi és antwerpeni szobrászati biennálékon. 1947-ben a JSzSK Szövetségi Kormányja díjával, 1948-ban és 49-ben a Horvát Népköztársaság kormánya díjával, 1956-ban és 1959-ben Zágráb város díjával tüntették ki.

3. Fényalakok, 1964	réz, 49 × 40 × 30 cm
4. Fényalakok, 1964	alumínium, 40 × 30 × 25 cm

Anna Beslics

Bajmokon született 1912-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Franciaországban, Olaszországban, Görögországban volt tanulmányúton. Önálló kiállításai: Szabadka 1954, 1963, Belgrád 1959, 1963, Ljubljana 1959. A hazai kollektív kiállításokon kívül 1955-ben résztvett az Alexandriai Mediterrán Biennálén, az 1961-es Párizsi Nemzetközi Szobrászati Biennálén, az 1962-es Velencei Biennálén és az 1963-as New York-i Nemzetközi Akvarellkiállításon. Fémmázzal is dolgozik.

7. Két alak, 1960	bronz, 80 cm
8. Őnarckép, 1960	bronz, 25 cm

Janez Boljka

Szabadkán született 1931-ben. Szobrász és grafikus. Ljubljana-ban végezte a Képzőművészeti Akadémiát. Önálló kiállításai: Ljubljana 1958, Maribor, Bléd, Belgrád, Szabadka, Zágráb. Részt vett a „Modern jugoszláv grafika” 1961-es bécsi kiállításán, ezenkívül Klagenfurtban, Párizsban, Grazban, Linzben, Rómában és Havannában szerepelt. Számos grafikai és szobrászati biennálén vett részt. 1963-ban az Alexandriai Mediterrán Biennálén neki ítelték a grafikai nagydíjat.

9. Ribniki ember X., 1965 bronz
10. Ribniki ember XI., 1965 bronz

Petár Hadzsi Boskov

Skopjeban született 1928-ban. A ljubljana-i Képzőművészeti Akadémián végzett. Önálló kiállításai: Skopje 1959, London 1960. Kiállított számos hazai és külföldi kollektív kiállításon, többek között a paduai kispasztikai biennálén. Grafikával is foglalkozik, pedagógiai tevékenysége jelentős.

11. Szobor XXII., 1965 fém
12. Fej XVI., 1964 fém

Petár Cserne

Ljubljana-ban született 1931-ben. Itt végezte a Képzőművészeti Akadémiát és egy szaktanfolyamot is. Önálló kiállításai: Ljubljana 1961, 1962, 1964, Belgrád 1963. Kollektív kiállításokon bel- és külföldön egyaránt résztvett. Díjat nyert a „Népfelszabadító harc a jugoszláv művészetben” c. kiállításán és az „Erdő és fa” c. tárlaton. Pedagógiai tevékenységet folytat.

13. Alak, 1965 bronz, fa
14. Alak, 1964 fa, réz

Dusán Dzsamonya

Sztrumicában született 1928-ban. Iparművészeti Akadémiát végzett Zágrábban. Önálló kiállításai: Zágráb 1954, Belgrád, Zágráb, Opatija, Milano 1957, Milano 1960, Belgrád 1962, Zürich 1961. Számos bel- és külföldi szobrászati kiállításon vett részt, köztük a Velencei Biennálén 1954-ben, az Alexandriai Mediterrán Biennálén 1955-ben, a Párizsi Nemzetközi Szobrászati Biennálén 1956-ban, a Velencei Biennálén 1960-ban, a Fiatal Művészek Párizsi Biennálén 1961-ben. Díjai: jajinci emlékmű-pályázat díjai, dachau-i nemzetközi emlékmű-pályázat díja, rijekai „Szalon 59” szobrászati díja, Zágráb város díja, Morgans-Paint díj Riminiben.

15. Szobor VIII, 1961 fa, fém 64,2 × 27,2 × 15,4 cm

Nándor Glid

Szabadkán született 1924-ben. 1951-ben végzett a belgrádi Iparművészeti Akadémián. Számos bel- és külföldi kiállításon vett részt. Önálló kiállítása 1964-ben volt Skopjeben. 1964-ben készített egy emlékművet Mauthausenben, a dachau-i nemzetközi emlékmű-pályázat után az ő szobra került kivitelezésre.

16. Akasztottak balladája, 1962 bronz, 70 cm
17. Kivágás, 1965 bronz, 30 × 95 cm

Ante Grizetics

Kotorban született 1920-ban. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád 1952, 1954. Hazai kollektív kiállításokon kívül résztvett az 1955-ös Alexandriai Mediterrán Biennálén. A kragujeváci emlékpark tervpályázatán két első díjat kapott.

18. Sztjesszka nyomán, 1964 bronz, 60 × 30 cm
19. Bika, 1964 bronz, 40 × 40 cm

Olga Jánicsics

Bitoljban született 1929-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád 1959, 1964, Ljubljana és Rijeka 1959, Zágráb 1960. Kiállított minden jelentős bel- és külföldi jugoszláv tárlaton. Számos nemzetközi biennálén szerepelt: Antwerpen 1961, Velencei Biennálé 1963, Graz-i Trigon. Díjai: Fiatal Művészek Párizsi Biennáléja 1959, rijekai fiatalok biennáléja 1960, Alexandriai Mediterrán Biennálé 1961, I. Képzőművészeti Triennálé 1961.

20. Szobormű II, 1960 bronz, 85 × 36 cm
21. Áldozat, 1960 bronz, 26 × 79 cm

Nikola Jankovics

Kragujevacott született 1926-ban. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Számos hazai kollektív tárlaton szerepelt. 1962-ben első díjat kapott Kosztics Láza emlékművéért, továbbá ugyanebben az évben „Arany véső” — díjjal jutalmazták. Díjazták Borisz Kidrics Belgrádban 1963-ban felállított emlékművéért is. Jelenleg a Belgrádi Képzőművészeti Akadémia docense.

22. Harcos I, 1960 bronz, 60 cm
23. Harcos II, 1962 bronz, 29 cm

Olga Jevrics

1922-ben született Belgrádban, itt végezte a Képzőművészeti Akadémiát. Franciaországban, Olaszországban, Angliában és Görögországban járt tanulmányúton. Önálló kiállításai: Belgrád 1957, Szremszka Mitrovica 1960, Zágráb 1964, Torino 1959, London 1962. Résztvett minden jelentős hazai és külföldi jugoszláv kiállításon. Szerepelt az 1956-os párizsi nemzetközi szobrászati kiállításon, az 1958-as Velencei Biennálén, az 1961-es Alexandriai Mediterrán

Biennálén (itt díjat is nyert). Elnyerte a „Politika” szobrászati díját 1960-ban és a Tiennálé szobrászati díját 1961-ben. Jelenleg az USA-ban Ford-ösztöndíjas.

24. Kompozíció cement, vas, 50 cm
25. Kompozíció cement, vas, 60 cm

Vida Jocics

Skopjében született 1921-ben. Belgrádban végezte a Képzőművészeti Főiskolát. Franciaországban, Angliában és Olaszországban járt tanulmányúton. Önálló kiállításai: Belgrád 1958, 1962. Novi Sad 1959, Szabadka 1962, Versec 1963, Varsó, Krakkó 1958, Oslo, Trondheim, London 1960. Számos hazai képzőművészeti díjat kapott. Grafikával is foglalkozik.

26. Harcos feje, 1960 gránit
27. Asszony feje, 1960 kő

Zdenko Kalin

Szolanban született 1911-ben. Műszaki középiskolába járt Ljubljanaiban. 1934-ben fejezte be a zágrábi Képzőművészeti Akadémiát. Olaszországban és Franciaországban járt tanulmányúton. Számos portrét és köztéri szobrot készített. Ismert ciklusa a „Gyermekjátékok”. Önálló kiállításain kívül sok bel- és külföldi tárlaton vett részt. 1956-ban a ljubljana-i modern képtár kiadta monográfiáját. 1959-ben elnyerte a Presern szobrászati díjat. A ljubljana-i Képzőművészeti Akadémia tanára.

28. Gyermekjátékok, 1960 bronz, 37 cm
29. Gyermekjátékok, 1960 bronz, 43 cm

Jovan Kratochvil

1924-ben született Belgrádban. Itt végezte a Képzőművészeti Akadémiát is. Önálló kiállításai: Belgrád 1955, 1957, 1961. Mint szobrász és grafikus számos hazai és külföldi kollektív kiállításon szerepelt. Résztvett a párizs modern szobrászati kiállításon 1956-ban és az Alexandriai Mediterrán Biennálén, ahol díjat is nyert. Szobrászat mellett grafikával, festéssel és szőnyegtervezéssel is foglalkozik. A belgrádi Képzőművészeti Akadémia rendkívüli tanára.

30. Kompozíció VII, 1964 vas, sárgaréz, 40 cm
31. Kompozíció II, 1965 sárgaréz, 30 cm,

Oto Logo

Belgrádban született 1931-ben. Az Iparművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád 1957, 1959, 1962. Kiállított a hazai kollektív kiállításokon és a külföldi jugoszláv tárlatokon. Résztvett az 1959-es bécsi VIT-en és az 1963-as Alexandriai Mediterrán Biennálén. 1961-ben az ULUS „Arany tű”-díjával tüntették ki.

32. Egy gép portréja, 1965 bronz, 47 x 50 cm
33. Ereklje, 1964 bronz, 25 x 38 cm

Valerie Mikieli

Brács szigetén született 1922-ben. A zágrábi Képzőművészeti Akadémián végzett. Olaszországban és Franciaországban járt tanulmányúton. 1952-ben állított ki először. Kollektív tárlatokon az ULUS-szal, az „Ötök” csoportjával és egy szobrász csoporttal állított ki Zágrábban és Novi Sadon. Pedagógiai tevékenységet folytat.

34. Kövület, 1960 bronz, 60 x 60 cm
35. Máté, bronz, 50 x 45 cm

Miodrag Popovics

Pristinában született 1925-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Több kollektív kiállításon szerepelt a „Prostor 8” és a SLUJ csoporttal, résztvett az I. és II. képzőművészeti triennálén és számos külföldi kiállításban, köztük az 1959-es Alexandriai Mediterrán Biennálén, ahol díjazták is. Díjat nyert 1960-ban is az Októberi Szalonban. Több köztéri emlékművét kiviteleztek. A belgrádi Képzőművészeti Akadémia rendkívüli tanára.

36. Egyensúlyozó, 1962 bronz, 55 cm
37. Alak I, 1962 bronz, 55 cm

Koszta Angeli Radovani

Londonban született 1916-ban. Elvégezte a milánói „Brera” Képzőművészeti Akadémiát és egy különleges tanfolyamot Zágrábban. Önálló kiállításai: Zágráb 1952, Belgrád, Novi Sad, Skopje, Ohrid 1963. 1955-ben szerepelt a Velencei Biennálén, 1955-ben az Alexandriai Mediterrán Biennálén, 1958-ban Antwerpenben, 1960-ban a tokiói grafikai biennálén, 1961-ben a párizsi nemzetközi szoborkiállításban, 1963-ban a grazi Trigon-ban. Számos szövetségi és pályázati díjat nyert, 1957-ben jelent meg „8 litográfia” c. mappája.

38. „Dunja” II, 1962 bronz, 60 cm
39. Karaman portréja, 1964 bronz, 28 cm

Branko Ruzsics

Szavonszki Brodban született 1919-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Zágrábban végezte. Önálló kiállításai: Zágráb 1953, 1959, 1963, Belgrád 1958, Ljubljana 1960, Vinkovci 1951, Szlavonszki Brod 1960. Kiállított az Alexandriai Mediterrán Biennálén 1959-ben és 1961-ben, a Carrarai Szobrászati Biennálén 1962-ben, a Velencei Biennálén 1964-ben, ez utóbbin díjat is nyert. Festéssel is foglal-

kozik, 1958-ban megjelentette „A gyermekek rajzolnak” c. könyvét. A zágrábi Képzőművészeti Akadémia docense.

40. Menekülttábor I, 1961 fa, 72 × 27 cm
41. Cézanne, 1961 fa, 42 × 26 cm

Ivan Szabolics

Petranecben született 1921-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Zágrábban végezte. Önálló kiállításai: Zágráb 1957, Belgrád 1958. Szerepelt az 1957-es Alexandriai Mediterrán Biennálén, 1952-ben az „Európai művészet a XIX. és XX. században” c. londoni kiállításon, a grázi Trigon-on 1963-ban. Emlékműveiért több állami és művészeti díjat kapott. A zágrábi Képzőművészeti Akadémia tanára.

42. Emberfej, 1962 bronz, 35 cm
43. Alak, 1962 bronz, 30 cm

Riszto Sztijovics

Podgoricában született 1894-ben. Belgrádban, majd Marseillesben és Párizsban tanult. Először Párizsban állított ki 1919-ben az Őszi Tárlaton. Önálló kiállításai: Belgrád 1928, 1930, 1937, 1951, 1959, 1964, Csácsák 1957, Titograd 1959. Számos csoportos hazai és nemzetközi kiállításon vett részt 1952-ben a Velencei Biennálén szerepelt. Az 1937-es párizsi világkiállításon aranyérmes nyert, 1962-ben életművéért díjazták hazájában.

44. Akt, 1963 diófa, 102 cm
45. Bagoly, 1964 terrakotta, 35 cm

Drágo Trsár

1927-ben született Planinében. A Képzőművészeti Akadémiát Ljubljanában végezte. Önálló kiállításai: Belgrád, Ljubljana, Zágráb, Viesbaden, Triest. Hazai és külföldi kollektív kiállítások mellett részt vett az 1955-ös Alexandriai Mediterrán Biennálén, ahol szobrászati első díjat kapott. 1958-ban kiállított a Velencei Biennálén. Számos jelentős művészeti díjat kapott. A ljubljana Képzőművészeti Akadémia tanársegéde.

46. Tünetetők, 1960 bronz, 73 cm
47. Felvonulók III, 1960 bronz, 60 cm

Sime Vulasz

Drvenikben született 1932-ben. A zágrábi Képzőművészeti Akadémián végzett. Olaszországban és Franciaországban járt tanulmányúton. Először 1959-ben állított ki, számos hazai kollektív tárlaton vett részt. Kiállított 1963-ban a Fialat Művészek Párizsi Biennáléján és a párizsi Fialat Szobraszok Tárlatán 1964-ben.

48. Vitorlák, 1964 fa, 25 × 18 × 8 cm
49. Város, 1964 fa, 39 × 16 × 9 cm

Alexandar Zárin

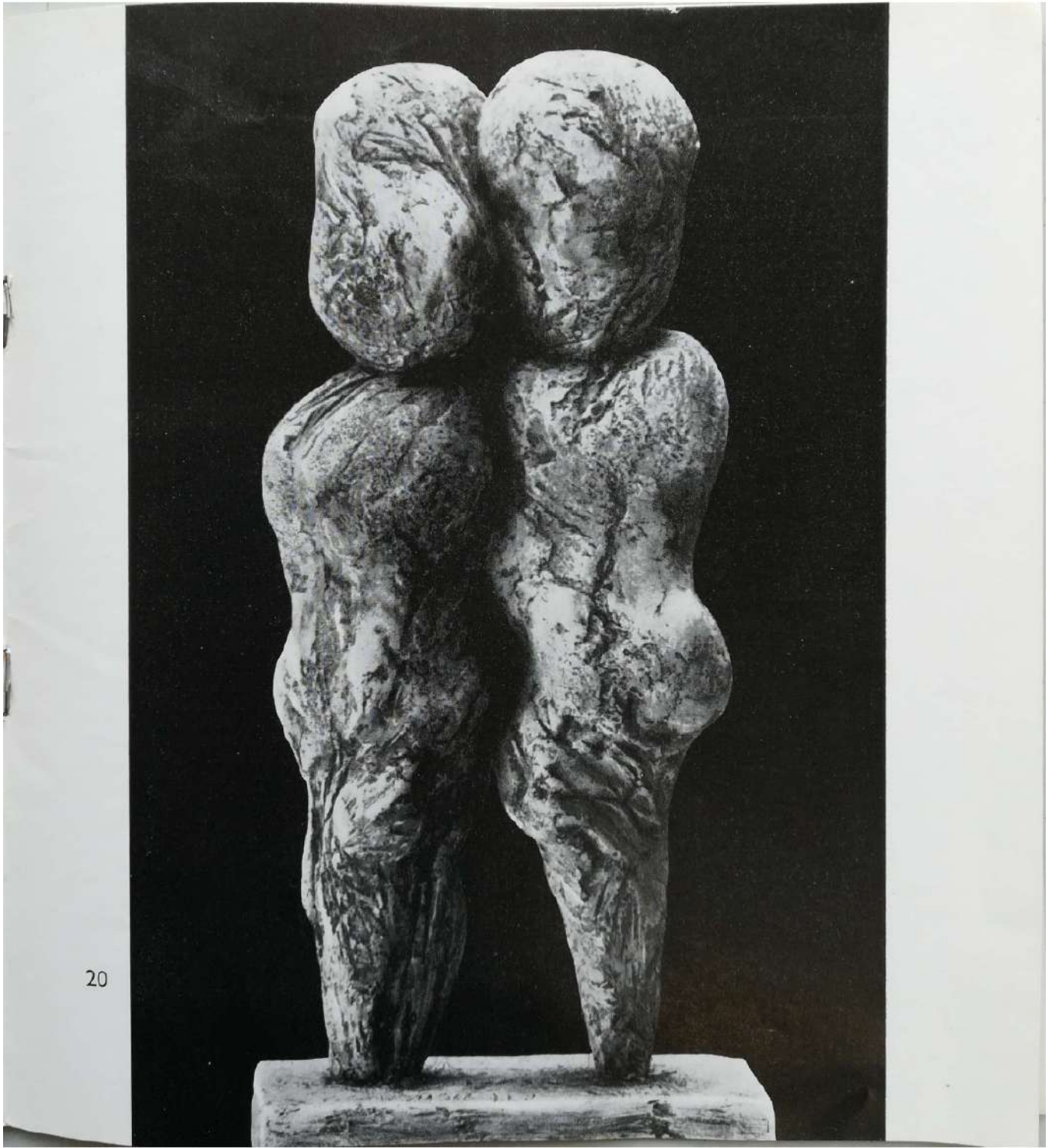
Szrpszka Crnjában született 1923-ban. Belgrádban végezte a Képzőművészeti Főiskolát. Önálló kiállításai: Belgrád 1956, Szmederevo 1957, Novi Sad 1962, Szrpszka Crnja 1962. Számos kollektív kiállításon szerepelt, részt vett a lausanne-i „Mai Jugoszláv művészet” c. kiállításon is. Több emlékműpályázat első díját nyerte meg. Jelenleg a belgrádi Képzőművészeti Akadémia docense.

50. Halott madár, 1964 bronz, 35 cm
51. Repülő madár, 1965 bronz, 40 cm

5

12

Napjainkban a szőnyegtervezés — ez a hagyományait tekintve ősi, de századunk porondján fiatal művészet — világszerte reneszánszát éli és Jugoszláviában is egyre nagyobb számban vonzza a művészeket.

Az a tény, hogy a legfiatalabbaktól a legöregebbekig különféle stílusorientációkhoz tartozó művészek képesek eszközeivel mondanivalójukat kifejezni, a szőnyegtervezés műfajának szinte korlátlan lehetőségeire utal.

A szövés és hímzés művészetét ősidőktől fogva ápolták nálunk. Megőrizték és átörökítették a gyapjúsál festésének titkát, tisztelték a különféle fonalak színösszeállításának tudományát, azt a tehetséget, mellyel a népművész költészetet, ritmust, harmóniát tudott kifejezni. Ha előzményeink nem is hasonlíthatók a franciák „Apokalipszis”-ához, vitathatatlan, hogy szőnyegszövésünk magas színvonala és művészi hímzésünk gazdag hagyományai fogékonyvá tették népünket és közvetve előkészítették tehetségeink kibontakozását.

A modern jugoszláv szőnyegművészet kezdetét a két világháború között Belgrádban és Zágrában szórványosan előforduló tervezési és kiállítási tevékenység jelenti. A második világháború utáni időszakban, mely nálunk kivételes művészeti felvirágzás kezdetét jelentette, városainkban számos középület létesült. A korszerű kritikától támogatott modern építészeti koncepció olyan új lehetőségeket biztosított a szőnyegtervezésnek, hogy fontos alkotóele-

me lett a korszerű épületnek. Nálunk „a szőnyegtervezés ma elemként és nem díszként kerül bele az építészet kompozíciójába” (Le Corbusier), ugyanakkor kvalitásában egyre gyakrabban éri el az önálló művészi alkotás magas színvonalát. Akárcsak a szellem többi vívmányát a szőnyegtervezést is az értelem kíváncsisága és a gondolat kalandja kormányozza. A mesterség szigorát szolgáló bizonyos formai és kompozicionális feltételek, melyeket a dekoratív hatás szükségessége diktál, nem zavarják az invenció és a kísérletezés szabadságát.

Az 1960-ban Párizsban rendezett első jugoszláv szőnyegtervezési kiállítás bemutatta a külföldnek, hogy mi foglalkoztat bennünket és milyen eredményeink vannak ezen a területen. Röviddel ezután a Novi Sad-i „Atelier 61” elnevezésű kivitelező műhely létrehozása lehetőséget adott legkiemelkedőbb művészeink kartonjainak jó minőségű realizálására.

Amikor ezt a 23 tervezőművészt reprezentáló kiállítást összeállítottuk, választásunkat az az óhaj vezette, hogy az e téren elért eredmények minél szélesebb skáláját mutassuk be a magyar közönségnek. A kiállítási tárgyak kiválasztásának alapvető kritériuma egyrészt az volt, hogy kidomborodjék a jugoszláv kulturális örökség és a modern formakincs összeolvadása, másrészt az egyes alkotóegység kiemelése. A kiállított művek problémái nemcsak a jelenkori jugoszláv képzőművészet egészére jellemzőek, hanem világszerte fellelhető, közös jellemvonások.

A jugoszláv képzőművészeti csoportosulások tagjainak műveit a két alapvető problémához, a tárgyhoz és a térhez való viszonyukban szemléljük. E két probléma differenciált felfogása határozza meg a jugoszláv képzőművészeti alkotások alapvető stílusirányzatait. E felfogás lehet figuratív (Marij Preglje, Dimcse Koco), stilizált (Olivera Galovics-Protics), szabadon transzponáló (Milan Konjovics), expresszív (Bosko Karanovics), néha szürreális (Iszidor Vrszajkov), gyakran pedig az ősi civilizáció, a klasszikus tradíció hordozója (Mladen Szrbínovics, Jagoda Bujics mely az eposz, a legenda (Mlica Zorics), vagy a népköltészet emlékeiből táplálkozik (Lazar Vujaklija). Egyeseknél a tér a szürreális és az asszociatív határán mozgó sajátos harmóniájú rendszer (Sztobjan Cselics, Ankica Opresnik, France Szlana, Milivoj Nikolajevics), mások pedig ezt egyéni ritmusnak, mely lineá-

ris (Dragutin Cigarcics, Jovan Kratochvil, Bosko Petrovics), chromatikus (Milun Mitrovics), vagy a dimenziók dekorativitásának rendelték alá (Etelka Tobolka, Mario Benzon). A legifjabbak tevékenysége gyakran az időnkívüli és a térben korlátolatlan keresésével jár együtt (Vera Bozsicskovics-Popovics, Janez Bernik).

Álláspontjuk, mondanivalójuk kifejezésének keresése során a művészek változatos technikát használnak, pl. szövés-térdeplés, átfonás, applikáció, hímzés, vegyes technika.

A jugoszláv képzőművészet legifjabb ágának vitalitását bizonyítja az a tény, hogy jelenkori művésztünk lényeges áramlatainak jellegzetességei egy ilyen tömör „szőnyegtervezési antológia” révén is felmérhetők.

Dr. Katarina Ambrozics
műkritikus

Marinko Benzon

A Split melletti Vranjicban született 1920-ban. 1952-ben végezte el a belgrádi Képzőművészeti Akadémiát. Önálló kiállításai: Belgrád 1953, 1962, Split 1952, 1956, Raska 1957, Nis 1964, Pula 1964. Ezenkívül Párizsban, Prágában, Oslóban, Helsinkiben és Koppenhágában rendezett kiállítást.

1. Nyomok	perzsa szövés, 255 × 133 cm
2. A virág titka	perzsa szövés, 130 × 185 cm

Janez Bernik

1933-ban született Ljubljánában. Ugyanitt végezte a Képzőművészeti Akadémiát, majd tanulmányait Párizsban folytatta Friedländer műtermében. Önálló kiállításai: Ljubljana 1960, Zágráb, Belgrád, Párizs, Athén, Klagenfurt, Nápoly. 1959-ben elnyerte a Rijeka-i Szalon díját, 1960-ban a polj. 1959-ben elnyerte a Rijeka-i Szalon díját, 1960-ban a luganói grafikai biennálén díjazták, 1961-ben a Fiala Művészek Párizsi Biennáléján, 1962-ben a Velencei Biennálén kapott díjat. Az 1965-ös Sao Paulo-i Biennálén Grand Prix-t kapott.

3. „Jelek”	400 × 140 cm

Vera Bozsicskovics-Popovics

Brcskóban született 1920-ban. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. 1948-ban állított ki először. Önálló kiállításai: Belgrád 1956, 1958, 1960. Bel- és külföldön számos kollektív tárlaton vett részt 1962-ben neki ítelték az Októberi Szalon festészeti díját.

4. „Kompozíció”	170 × 280 cm

Jagoda Bujics

Splitben született 1930-ban. Az Iparművészeti Akadémiát Zágrábban és Bécsben végezte. Hosszabb időt töltött külföldön, továbbképezte magát. Ruhatervezéssel, textilfestéssel és szőnyegtervezéssel foglalkozik. Sok bel- és külföldi kiállításon vett részt, köztük a lausannei szőnyegbiennálén, kollektív kiállításokon Oslóban, Helsinkiben, Kijevben. Szőnyegterveiért 1965-ben díjat kapott a „Képzőművészeti Ősz”-ön.

5. Kompozíció	250 × 200 cm
6. Karszt	200 × 300 cm

Dragutin Cigáracsics

Vrányében született 1922-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád 1956, 1958. A hazai kollektív tárlatok mellett az „Atelier-61” csoporttal szőnyegterveket állított ki. Részt vett a II. Alexandriai Mediterrán Biennálén, 1958-ban pedig a Decemberi Csoport varsói kiállításán.

7. Erdő 140 × 150 cm

Sztojan Cselics

1925-ben született Boszanszki Noviban. Belgrádban végezte a Képzőművészeti Akadémiát. Önálló kiállításai: Belgrád 1954, 1958, 1962, 1964. Zágráb 1961, Ljubljana 1963. Számos bel- és külföldi kollektív kiállításán vett részt mint festő és grafikus. 1954-ben a Velencei Biennálén szerepelt, 1958-ban Varsóban állított ki a Decemberi Csoporttal. Jelentős művészeti díjakban részesült. Időnként képzőművészeti esszéírással is foglalkozott. A belgrádi Képzőművészeti Akadémia docense.

8. „Szél I.” 200 × 240 cm

9. „Szél II.” 260 × 290 cm

Olivera Galovics-Protics

1923-ban született Sabácon. A Képzőművészeti Akadémia Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád 1960, Stamford (USA) 1963. Részt vett Párizsban, Iránban, Ljubljánában, Zágrábban és Belgrádban rendezett kollektív kiállításokon. Szőnyegei számos középületben is megtalálhatók.

10. Napraforgók, 1963 223 × 260 cm

11. Gabona, 1963 154 × 258 cm

Bosko Karanovics

1924-ben született Boszanszka Krupában. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád, 1953, 1955, 1957, Novi Sad 1955, Zágráb 1959. Számos bel- és külföldi kollektív kiállításán szerepelt, többek között 1954-ben a Velencei Biennálén, 1959-ben Párizsban, 1963-ban Reginiben és Szófiában. Egyike a Grafikai Kollektíva alapítóinak. Festéssel és szőnyegtervezéssel foglalkozik, bár elsősorban grafikus. A belgrádi Képzőművészeti Akadémia professzora.

12. Kompozíció 200 × 200 cm

13. Megállás 300 × 470 cm

Milan Konjovics

Zomborban született 1898-ban. A prágai Akadémián kezdte tanulmányait, majd Bécsben és Németországban folytatta. 1924-ben Párisba ment. Először 1923-ban állított ki Prágában. Több mint 50 önálló kiállítást rendezett bel- és külföldön Párisban, Budapesten, San Franciscóban, Modenában állított ki. 1959-ben részt vett a Sao Paulo-i Biennálén, 1963-ban pedig a New York-i Akvarell Biennálén. 1950-ben megkapta a Szerb Népköztársaság kormánya díját, 1962-ben egész életművéért tüntették ki. Festéssel mellett szőnyegtervezéssel, mozaikkal és üvegfestéssel is foglalkozik. A zombori városi múzeum igazgatója.

14. Ágak 210 × 290 cm

15. Nyár Szmirna, 195 × 318 cm

Jován Kratochvil

1924-ben született Belgrádban. Itt végezte a Képzőművészeti Akadémiát is. Önálló kiállításai: Belgrád 1955, 1957, 1961. Mint szobrász és grafikus számos hazai és külföldi kollektív kiállításán szerepelt. Részt vett a párizsi modern

szobrászati kiállításon 1956-ban és az Alexandriai Mediterrán Biennálén, ahol díjat nyert. Szobrászat mellett grafikával, festéssel és szőnyegtervezéssel is foglalkozik. A belgrádi Képzőművészeti Akadémia rendkívüli tanára.

16. Kompozíció 270 × 212 cm
17. Kompozíció 186 × 290 cm

Milivoj Nykolajevics

Szremszka Mitrovicán született 1912-ben. Művészeti tanulmányait Belgrádban folytatta. Önálló kiállításai: Ruma 1963, 1952, Novi Sad 1951, 1958, 1959, Belgrád 1955, 1957, 1959, 1964, Zágráb 1956, 1961. Ljubljana 1958, 1962, Szabadka 1957, 1961, Sarajevo 1961, Zombor 1956, Sabác, Pancsova 1964, Páris 1952. 1963-ban részt vett az Alexandriai Mediterrán Biennálén. Számos művészeti díj között a Szerb Népköztársaság Kormánya díját is megkapta 1949-ben. Képzőművészeti tanulmányokat és esszéket is ír. A Novi Sad-i Matica Szrpszka Galéria igazgatója.

18. Ágak 160 × 280 cm

Ankica Opresnik

Vitézen született 1919-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Novi Sad 1952, 1953, 1956, Belgrád 1956, 1963, Szabadka 1963, Zágráb 1961, Versec, Ljubljana 1964, Hága, Rotterdam 1958, Leu-verdan, Eidhofen 1960. Minden fontosabb nemzetközi kiállításán részt vett. Díjat nyert a ljubljana-i Grafikai Biennálén, a luganói biennálén 1960-ban, 1963-ban pedig Novi Sad városa Októberi Díjával tüntették ki.

19. Vadászterület, 1961 167 × 276 cm
20. Kompozíció, 1962 200 × 180 cm

Bosko Petrovics

Novi Sadon született 1922-ben. Tanulmányait a belgrádi Képzőművészeti Akadémián folytatta. 1949 óta rendszeresen kiállít, szőnyegtervezéssel 1955 óta foglalkozik. Egyike a Novi Sad-i Szőnyegtervezési Műhely alapítóinak és vezetőinek.

21. Emberek 200 × 300 cm
22. Emeletes ágy 200 × 300 cm

Marij Pregelj

Kranjban született 1913-ban. A Képzőművészeti Akadémiát Zágrábban végezte. Önálló kiállításai: Páris 1952, Ljubljana 1963, Belgrád 1964. Kiállított a bel- és külföldi kollektív kiállításokon. 1954-ben és 1956-ban részt vett a Velencei Biennálén, 1955-ben a tokiói biennálén, a Cincinnati nemzetközi biennálén. Megkapta a Levsztvik-díjat 1949-ben, 1958-ban és 1963-ban, a Presern-díjat pedig 1958-ban. Mozaikkal és falfestéssel is foglalkozik. Ljubljana-i Képzőművészeti Akadémia professzora.

23. Kompozíció 200 × 255 cm

France Szlana

Biszislávciban született 1926-ban. A Képzőművészeti Akadémiát Ljubljánában végezte. Önálló kiállításai: Zágráb 1953, Dubrovnik 1956, Celj 1963, Kranj, Velenj 1964, Kairó 1959, Wuperthal 1960, Klagenfurt 1962, Róma 1964. 1957-ben részt vett az Alexandriai Mediterrán Biennálén, ahol díjat is kapott. 1963-ban a Presern-díjjal jutalmazták. Szőnyegtervezéssel is foglalkozik.

24. Kompozíció 210 × 270 cm
25. A szárító télen 235 × 455 cm

Mladen Szrbinovics

Szusicán született 1925-ben. A Képzőművészeti Akadémiát Belgrádban végezte. Önálló kiállításai: Belgrád 1955, 1961, Novi Sad 1956, Skopje 1960. Részt vett az 1954-es és 1962-es Velencei Biennálén, az 1956-os luganói biennálén, a Brüsszeli Világkiállításon. Több grafikai mappáját is kiadták. Hazai díjak mellett az Alexandriai Mediterrán Biennálén és a Sao Paulo-i Biennálén kapott díjat. A Belgrádi Képzőművészeti Akadémia docense.

26. Asztal II.	240 × 350 cm
27. Asztal I.	240 × 300 cm

Branko Szubotics

1926-ban született Belgrádban és itt végezte el az Iparművészeti Akadémiát. Önálló kiállításai: Szarajevo 1957, 58, 61, Belgrád 1958. A szarajevói festők csoportjával 1962-ben Belgrádban is kiállított. A belgrádi Képzőművészeti Technikai Iskola igazgatója.

28. Fa	100 × 190 cm
29. Kompozíció	200 × 150 cm

Etelka Tobolka

Szabadkán született 1919-ben. Budapesten végezte az Iparművészeti Főiskolát, majd Szegeden, Bécsben és Aubussonban képezte tovább magát. Számos bel- és külföldi kiállítás között résztvett a lausannei szőnyegbiennálén és az oslói

helsinki, kijevi, milánói, budapesti és bukaresti jugoszláv kollektív kiállításokon. A Novi Sad-i „Atelier 61” technikai szakvezetője.

30. Gleccser csúcsok	280 × 70 cm
31. Hajnal	300 × 240 cm

Lázár Vnjaklija

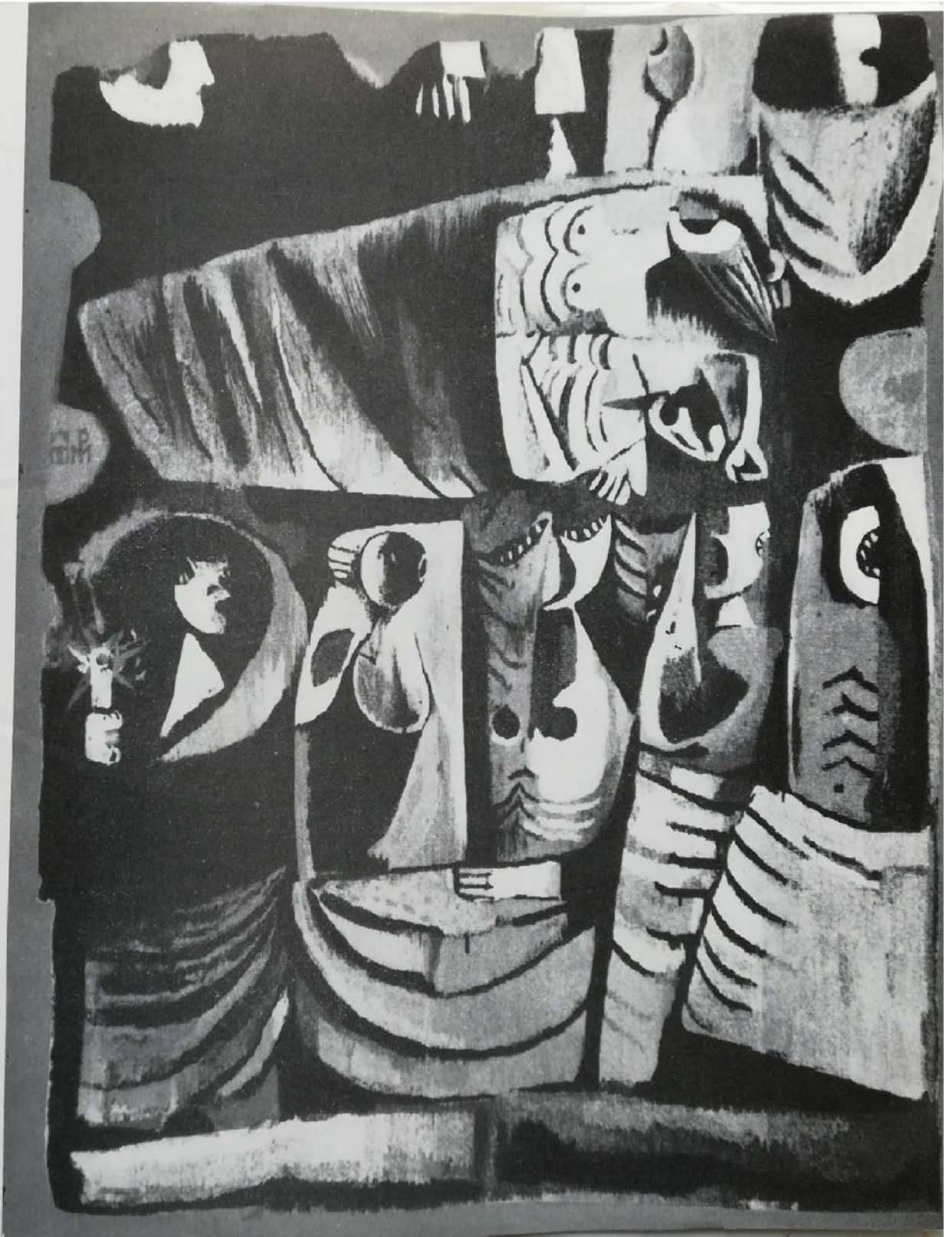
Bécsben született 1914-ben. Magánúton tanult festeni Petár Dobrovicsnál. Önálló kiállításai: Belgrád 1952, 1955, 1957, 1960, 1963. Mint festő és grafikus számos bel- és külföldi kollektív kiállításra vett részt, köztük az 1955-ös Alexandriai Mediterrán Biennálén, az 1956-os Velencei Biennálén és a Tokiói Metszetbiennálén. 1953-ban megkapta a „Politika” festészet díját, 1963-ban pedig Belgrád városa Októberi Díját.

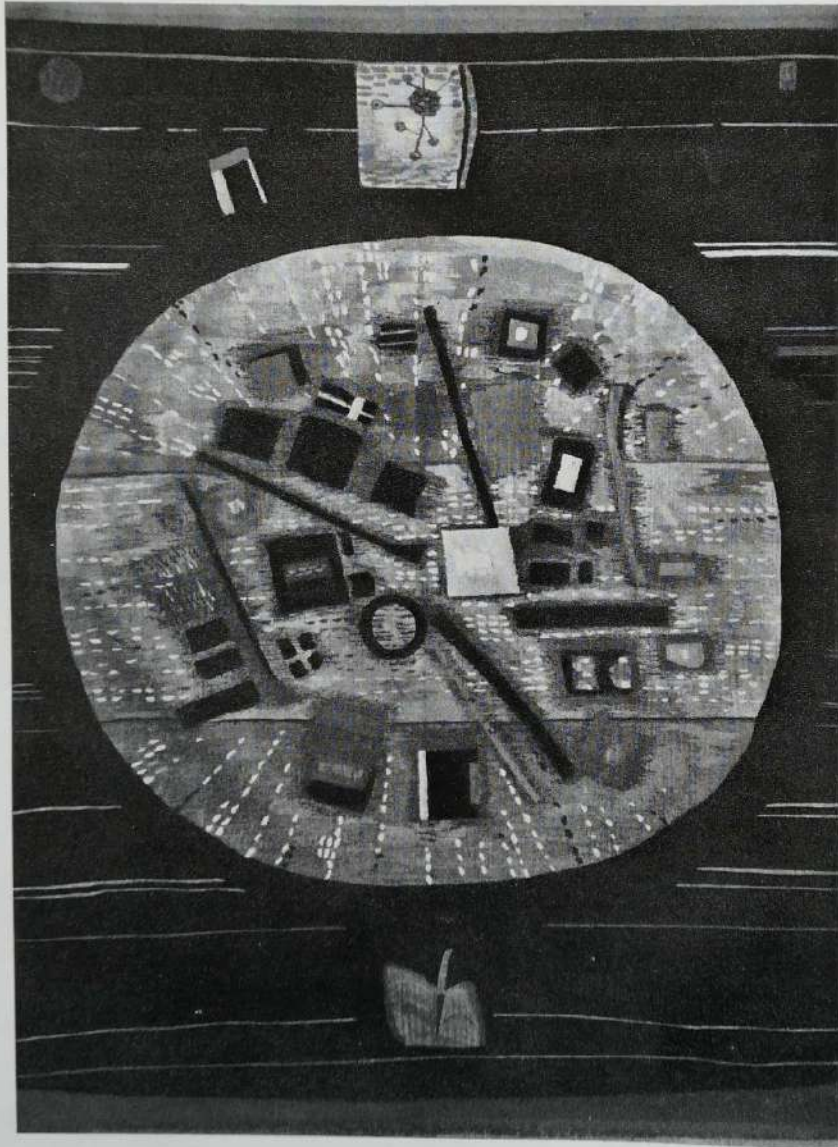
32. Kompozíció	235 × 207 cm
33. Bűvészt	200 × 150 cm

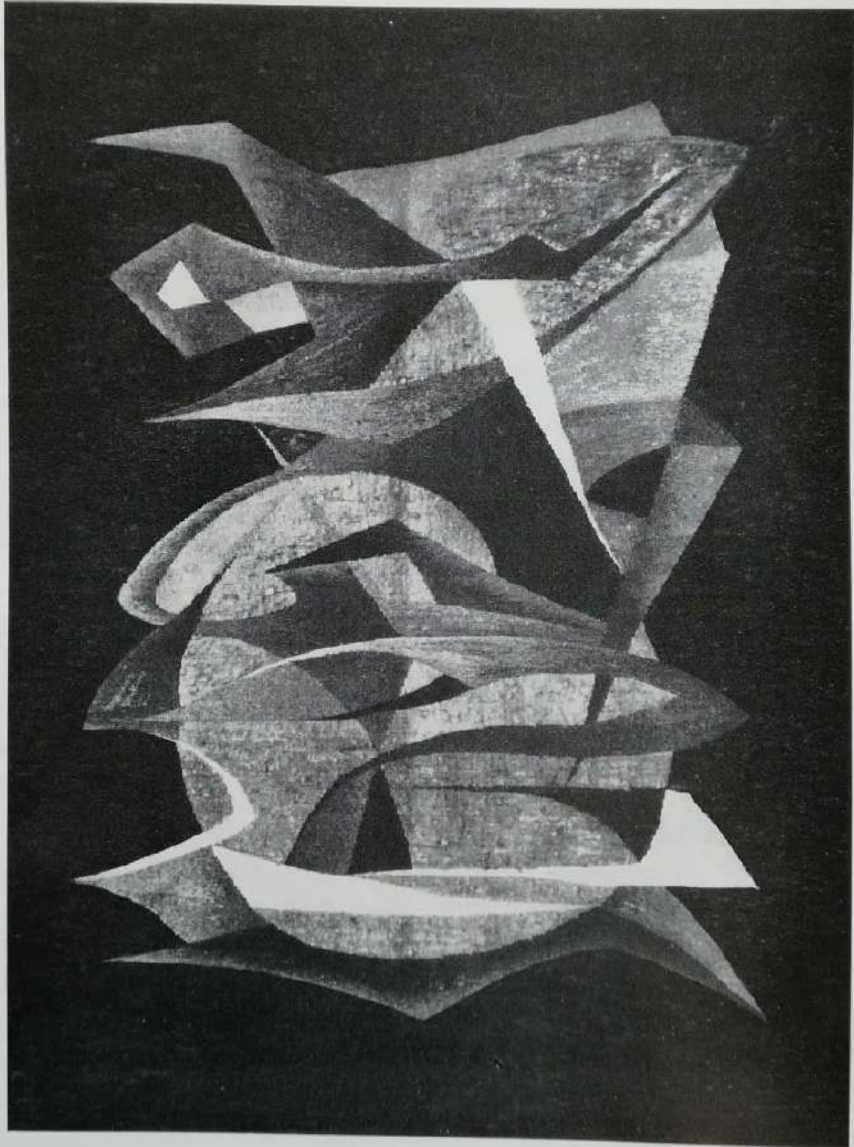
Milica Zorics

1909-ben született Splitben. Művészettörténelmi diplomát szerzett Belgrádban. Először 1959-ben állított ki. Önálló kiállításai: Belgrád 1959, 1961. Kollektív kiállításai között jelentős a jelenkori jugoszláv szőnyegtervezési kiállítás 1963-ban, a jelenkori szerb művészet című kiállítás Zágrábban 1963-ban. Szőnyegtervezésért 1965-ben a zombori Képzőművészeti Őszön díjat kapott.

34. Hirosimai asszony	205 × 216 cm
35. Hirosimai férfiak	300 × 244 cm

F. K. : HEMBERGER SÁNDOR — KOSSUTH NYOMDA BP.